

of reforming and professionalization of pedagogical education; the low prestige of teaching profession and insufficient financial support of employees in educational sphere; shortage of qualified teachers, poor training of Slovak teachers to individualization, computerization of modern education.

Basic conceptual, legal and regulatory documents in the sphere of teachers' professional development have been analyzed – «Duch školy», «Konštantín», «Milenium», "The concept of teachers' professional development in the career system" and the law "About the pedagogical staff." In the article fixed that the key goals of teacher professionalization – is to create optimal conditions for improving the quality and efficiency of pedagogical work and career progress of teachers. According to the Slovak experts, professional profile of the teacher should contain three groups of competencies: student-oriented competencies; educational process-oriented competencies; teachers self-development oriented competencies.

In 2009 the main aspects of teacher professionalization, especially the system of career progress and teacher further training were regulated by the law. It is concluded that the significant changes in the system of teacher professionalization have been made in Slovakia. The most urgent problem that needs to be settled in the future, is the normative definition of the system of teachers' professional standards.

Key words: Slovakia, professionalization, teacher, pedagogical education, career progress, further training.

Подано до редакції 17.03.2015.

Рекомендовано до друку докт.пед.наук, проф. Старостою В.І.

УДК 378(477):371.14

© 2015

Кляп М.І.

ПІДВИЩЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧА ВНЗ У КОНТЕКСТІ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ШКОЛИ УКРАЇНИ

У статті розглянуто особливості та шляхи формування педагогічної майстерності викладача вищого навчального закладу. Проаналізовано основні напрями удосконалення професіоналізму викладача шляхом підвищення ефективності його компонентів. Підкреслено роль стажування, зокрема закордонного, як способу підвищення кваліфікації сучасного працівника вищої школи та реалізації одного з основних засад європейської освіти - принципу мобільності викладачів та студентів.

Ключові слова: педагогічна майстерність, викладач вищої школи, компоненти педагогічної майстерності, стажування, академічна мобільність.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Кінець ХХ – початок ХХІ століття – період надзвичайно стрімкої і глибокої трансформації як світової, так і національної систем вищої освіти. Шляхи модернізації вищої освіти України визначені європейськими та світовими тенденціями розвитку цієї галузі. Прагнення до безперервного розвитку, входження у світовий освітній простір, подолання всіх деформацій попереднього періоду повинні стати визначальними ознаками української освітньої реформи. Мета вищої освіти сьогодні – це підготовка фахівців, здатних забезпечити перехід від індустріального до інформаційно-технологічного суспільства, через інновації у навчально-виховному процесі та науково-методичній роботі. Тому основним завданням діяльності сучасного вищого навчального закладу в Україні має стати формування інноваційного освітньо-виховного середовища, що передбачає не тільки зміни в організації навчання, а й удосконалення професійної майстерності викладачів. Для того, щоб вища освіта України максимально задовольняла вимоги часу, такі чинники, як компетентність, професіоналізм, інтелект, творчість повинні відігравати провідну роль у функціонуванні цієї сфери. Всі ці риси можна вважати необхідними ознаками сучасного креативного викладача ВНЗ, перед яким постійно постає проблема удосконалення, підвищення своєї педагогічної майстерності, особливо у контексті інтернаціоналізації вищої школи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Питання формування професійної майстерності аналізуються у наукових дослідженнях В. Андрущенко, Ю. Васильєва, С. Вітвицька, Г. Єльнікової, І. Зязюна, Б. Кобзаря, Н. Ничкало, І. Підласого, О. Пометун, О. Пехоти, О. Савченко, В. Сухомлинського, М. Фіцули та ін. Структуру педагогічної майстерності досліджували у своїх працях В. Кан-Калик, Д. Крамущенко, І. Кривонос. Питання, пов'язані із підготовкою науково-педагогічних працівників, підвищенням їх кваліфікації та педагогічної майстерності розкриті у науковому доробку В. Гриньової, К. Корсака, М. Романенка, Н. Селіверстової, В. Семиченко та ін. Підвищення педагогічної майстерності як умова, що сприяє академічній мобільності викладача, ще не була предметом дослідження.

Формулювання цілей статті... Мета статті – проаналізувати основні складові педагогічної майстерності викладача вищої школи та вказати на деякі шляхи її удосконалення, підкреслити роль цих процесів у реформуванні національної вищої освіти в контексті її інтернаціоналізації.

Актуальність проблеми викликана необхідністю врахування нових вимог до вищої освіти в умовах трансформації суспільства, критичним аналізом якості роботи викладачів вищих навчальних закладів на сучасному етапі, що обумовлює потребу у новому підході до організації, структури, змісту, форм і методів удосконалення педагогічної майстерності викладачів.

Виклад основного матеріалу дослідження... Педагогічна праця викладача вищого навчального закладу є особливою формою професійної діяльності, змістом якої є навчання, виховання і розвиток студентів, сприяння формуванню у них фахових знань, умінь і навичок, активної життєвої позиції, що дасть змогу майбутньому випускнику активно включитися у суспільну, культурну, політичну та інші сфери життя суспільства. Результатом викладацької діяльності є розвиток студента, його особистісне, інтелектуальне удосконалення, самовизначення особистості, затребуваність відповідного фахівця не тільки на національному ринку праці, але й на міжнародному. Тому вищі навчальні заклади стають «візитівкою» держави, перетворюються на підґрунтя міжнародної конкурентоспроможності країни, активно включаються у процес інтернаціоналізації. Забезпечити реальне входження національної системи вищої освіти у світовий освітній і науковий простір необхідно шляхом досягнення належного рівня її відкритості та прозорості, збільшенням кількості спільних міжнародних курсів і програм (double diploma degree) та відповідних обмінів серед викладачів і здобувачів вищої освіти між українськими та закордонними університетами. Заклади вищої освіти повинні розробити комплексну стратегію інтернаціоналізації, складовою частиною якої є професійний розвиток персоналу вищої школи шляхом системного заохочення наукової та професійної активності викладачів, їх орієнтація на знання іноземних мов та академічну мобільність (міжнародну та внутрішню) [10], що тісно пов'язано з підвищенням педагогічної майстерності викладача.

Викладач вищого навчального закладу свою професійну діяльність здійснює у кількох напрямках: педагогічна, методична, наукова, виховна [12, с. 48-50]. Педагогічну складову прийнято вважати пріоритетною, але вона не може бути повноцінною при ігноруванні трьох інших аспектів роботи. Організуючи навчальну діяльність студентів відповідно до нормативних вимог, викладач визначає мету і завдання конкретної дисципліни у взаємозв'язку з іншими предметами, обирає оптимальні форми і методи роботи, що сприяють активізації пізнавальної діяльності студента, форми контролю. Основними видами цієї діяльності є лекції, лабораторні, практичні, семінарські заняття, консультації, заліки, екзамени, керівництво практикою тощо. Але високого рівня професійних знань не досить для володіння студентською аудиторією. Значний вплив має загальний розвиток особистості викладача, його вміння пов'язувати матеріал із сьогоденням, із власним досвідом, незалежність поглядів, розуміння інтересів молоді, культура мовлення, використання інноваційних методів у організації навчального процесу тощо. Сучасний викладач має бути спроможним до саморозвитку та самовдосконалення в ситуації, яка постійно змінюється, готовим до якісної реалізації знань умінь та навичок у професійній діяльності.

На наш погляд, окремо слід виділити проблему психолого-педагогічної освіти викладачів, зокрема тих, які не мають кваліфікації викладача певної спеціальності. Часом брак елементарних знань та навичок погіршує сприйняття викладача студентами і значно знижує продуктивність їх співпраці. Проблема ускладнюється тим, що у вищих навчальних закладах України донедавна не готували фахівців з вищою освітою з багатьох спеціальностей, які б мали викладацьку кваліфікацію, тобто не готували викладачів вищої школи з цих спеціальностей. Справа зрушила з місця лише після запровадження в Україні підготовки фахівців з вищою освітою за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістр, складовою частиною якої є вивчення педагогіки та методики вищої школи. У ст.55 Закону України «Про вищу освіту» чітко сформульована вимога про те, що викладач повинен мати ступінь магістра, тобто спеціальну педагогічну підготовку [8].

Сучасна технологізація освіти сформувала думку про те, що успіх у навчально-виховному процесі освіти майбутнього буде забезпечуватися тільки якістю використання технологій. Однак технологія не приводить однозначно до одержання педагогічних результатів, бо застосування однієї технології викладачами з різним рівнем професійної майстерності може привести до різних наслідків.

Педагогічна майстерність є важливою складовою професійної діяльності викладача. За визначенням І.А.Зязюна, педагогічна майстерність – це вияв високого рівня педагогічної діяльності, синтез наукових знань, умінь і навичок методичного мистецтва і особистих якостей педагога, що забезпечує високий рівень самоорганізації професійної роботи. Компонентами структури педагогічної майстерності, на думку зазначеного вченого-педагога, є гуманістична спрямованість, професійні знання за фахом, педагогічні здібності та педагогічна техніка [4, с. 35, с. 79-80].

Т.І.Туркот вважає, що педагогічна майстерність – це високе мистецтво навчання і виховання, що постійно вдосконалюється, основу якого складають професійні знання, вміння і здібності. Педмайстерність ґрунтується на педагогічних здібностях (дидактичних, організаторських, комунікативних, перцептивних, сугестивних, науково-пізнавальних, прогностичних, дослідницьких), а також на емоційній стійкості та здатності до педагогічної імпровізації [11, с. 463-464].

На думку М.М.Фіцули, педагогічна майстерність – сукупність якостей особистості, які забезпечують високий рівень самоорганізації професійної діяльності педагога, складовими якої є професійні знання, педагогічна техніка, педагогічні здібності, педагогічна моральність, професійно значущі якості (доброзичливість, об'єктивність, вимогливість, порядність, оптимізм, самоконтроль) та зовнішня культура. Всі ці компоненти створюють передумови для перетворення педагогічної діяльності на мистецтво, що є тривалим на складним процесом.

Завершальним етапом цього процесу є педагогічне новаторство, коли викладач вносить у навчально-виховний процес принципово нові ідеї, розробляє нові методичні системи, створює нові педагогічні технології [12, с. 57-58].

З метою усвідомлення джерел розвитку педагогічної майстерності, шляхів професійного самовдосконалення як чинника підвищення академічної мобільності викладачів ВНЗ педагогічну майстерність можна визначити як комплекс властивостей особистості, що забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі [3, с. 100-108].

До основних структурних компонентів формування педагогічної майстерності Н.В.Кузьміна відносить гностичний, конструктивно-проективний, організаційний, комунікативний, перцептивно-рефлексивний [3, с. 68-69].

1. Гностичний компонент пов'язаний із сферою знань викладача. Мова йде не тільки про глибоке і свідоме знання дисципліни, яка викладається, але й про вміння працювати із змістом навчального матеріалу: зробити його доступним для розуміння студента, поєднувати отримані знання із змістом інших предметів з метою формування системних знань, вивчення реальних можливостей студента для формування у нього самоконтролю й саморегуляції, вивчення кожного студента і колективу загалом. Важливим аспектом цього компоненту є аналіз власного педагогічного досвіду та досвіду інших викладачів, узагальнення його і перенесення ефективних форм, методів і прийомів у практику своєї роботи, самоосвіта та самовиховання. Адже знання з психології, педагогіки і методики – найслабша ланка у вищій школі.

2. Конструктивно-проективний компонент відображає особливості планування педагогом власної діяльності та роботи студентів у відповідності до поставлених цілей. Психологічним механізмом цього компоненту служить уявне моделювання навчально-виховного й наукового процесів з відповідним дозуванням часу. В основі проективної і конструктивної діяльності лежать здібності до інтелектуальної праці: відкинути звичайні методи і стандартні рішення, шукати нові, оригінальні; бачити далі безпосередньо даного і очевидного; охоплювати суть основних взаємозв'язків, властивих проблемі; ясно бачити кілька різних шляхів рішення і подумки вибрати найбільш оптимальний і ефективний; чуття до наявності проблеми там, де здається все вже вирішено; ідейно-креативна результативність мислення та ін.

Аналізуючи даний компонент здібностей, у вітчизняній педагогічній науці визнають провідну роль інтуїції в науковій та педагогічній діяльності. Інтуїція як результат великої і напруженої розумової роботи дозволяє скоротити шлях пізнання на основі швидкого, логічно неусвідомленого розуміння ситуації та знаходження правильного рішення. Окремі дослідження підтверджують думку, що у викладачів, які не мають вченого ступеня, рівні всіх проективно-конструктивних здібностей, а також уміння передбачати в педагогічній і науковій праці дещо занижені.

Зокрема, конструктивні здібності – це вміння організувати навчальний процес на належному рівні. Такі вимоги базуються на певному комплексі критеріїв, необхідних для проведення роботи зі студентами: варіювання стимуляції на засвоєння і сприйняття знань (наприклад, відмова від монологу у спілкуванні з аудиторією); установка на сприйняття: залучення нетрадиційного матеріалу, несподівані приклади, провокування самостійності шляхом "хибних" висновків і багато іншого; педагогічно грамотні висновки, які сприяють комплексному засвоєнню матеріалу; ефективне використання пауз, невербальних засобів комунікацій (міміки, жестів, погляду); система позитивних і негативних підкріплень; використання навідних питань, протиріч; питання на повторення, узагальнення матеріалу, а також ті, що встановлюють міжпредметні зв'язки; виконання завдань, спрямованих на самостійний пошук, обробку і систематизацію матеріалу; творчі роботи і завдання, що стимулюють не лише професійний, а й особистісний ріст.

Орієнтація певної частини викладачів на монологічно-лекційний вид роботи склалася внаслідок не лише певного традиціоналізму. Нестача матеріалу, невідповідність опублікованого сучасним вимогам, нестача технічних ресурсів також не сприяють поліпшенню організації занять. Але навчити студента працювати самостійно досить важко, особливо коли неможливо ретельно і систематично перевіряти усіх, об'єктивно оцінювати результати самостійної роботи студентів як це передбачено вимогами до навчального процесу.

3. Організаційний компонент включає: структурування інформації в процесі повідомлення її студентам; організацію різних видів діяльності студентів для досягнення поставлених цілей; організацію власної діяльності і поведінки у процесі безпосередньої взаємодії із студентами.

Стосовно цього компонента у студентів є найбільша кількість зауважень до викладача, а саме використання звичних форм і методів роботи, однотипна структура кожного заняття, монотонність викладу змісту навчального матеріалу під час читання лекцій. З метою подолання цих недоліків пропонуються інтерактивні технології навчання, особливо на практичних заняттях. Ці технології дають змогу студентам [2, с.67-68]: виробляти стратегію і тактику досягнення цілей; самостійно знаходити можливі ресурси для вирішення проблеми; вчитися формулювати, висловлювати та відстоювати власну думку, слухати іншу людину, поважати її погляди; моделювати різні соціальні ситуації та збагачувати власний досвід через їх «програвання»; знаходити спільне розв'язання проблем, вчитися будувати стосунки та діяльність у групі; здійснювати проектну діяльність, реалізувати задуми, розвивати навички самостійної роботи.

Проектуючи застосування інтерактивних технологій у вищому навчальному закладі, викладач повинен чітко визначити цілі навчання, сприяти створенню комфортних умов та взаємоповаги, формувати мотивацію навчання, брати до уваги потенційні можливості аудиторії [1, с. 221].

4. Комунікативний компонент передбачає налагодження педагогічно доцільних стосунків як зі студентами для досягнення дидактичної мети («взаємини по горизонталі»), так і тими, хто виступає в ролі керівників даної системи («взаємини по вертикалі»). Спілкування в діяльності викладача виступає не тільки засобом наукової та педагогічної комунікації, але й умовою вдосконалення професіоналізму в діяльності й джерелом розвитку особистості викладача, а також засобом виховання студентів. До комунікативних відносяться здібності: здатність всебічно й об'єктивно сприймати людину-партнера за спілкуванням; здатність викликати в нього довіру, співпереживання в спільній діяльності; здатність передбачати й ліквідувати конфлікти; справедливо, конструктивно й тактовно критикувати свого товариша із спільної діяльності; сприймати й враховувати критику, змінюючи відповідно свою поведінку й діяльність.

У налагодженні комунікативної взаємодії зі студентами викладачу необхідно спиратися на знання та вміння педагогічної техніки, налагодження емоційного та ділового контакту, емоційне налаштування на майбутню взаємодію. Важливими є прийоми, які забезпечують ефективність взаємодії: вміння виявити інтерес та повагу до студента, зрозуміти його позицію під час спілкування, володіти засобами невербальної комунікації, толерантне ставлення до всіх учасників навчального процесу.

5. Перцептивно-рефлексивний компонент тісно пов'язаний з комунікативним, спрямований до суб'єкта педагогічного впливу. Рефлексія – усвідомлення діючим індивідом того, як він сприймається партнером зі спілкування, припускає знання того, як інший розуміє того, хто рефлексує. Рефлексія – своєрідний подвоєний процес дзеркального відбиття індивідами одне одного, при якому той, що рефлексує, усвідомлює внутрішній світ співрозмовника з відбиттям себе. Перцептивно-рефлексивні здібності передбачають три аспекти:

- почуття об'єкта; воно представляє чутливість педагога до того, яке відображення об'єкти реальної дійсності знаходять у вихованців, якою мірою потреби та інтереси студентів виявляються при цьому, як вони співпадають з вимогами педагогічної системи та вимогами самого педагога;

- почуття міри і такту; проявляється в особливій чутливості до міри змін, що відбувається в особистості й діяльності студента за допомогою різних засобів педагогічного впливу, які зміни переважають (позитивні чи негативні), за якими ознаками можна про них судити;

- почуття причетності; характеризується чутливістю викладача до недоліків власної діяльності, критичністю і відповідальністю за педагогічний і науковий процес.

Реалізація усіх компонентів забезпечить якісний навчальний процес, творчий саморозвиток та самореалізацію викладача в процесі педагогічної діяльності. Методи й способи науково-педагогічної діяльності носять індивідуально-суб'єктивний характер і їх використання залежать від здібностей кожного викладача. Психолого-педагогічні здібності зазвичай включають у структуру розглянутих вище гносеологічного та організаційного компонентів, хоча ці здібності можуть існувати й окремо один від одного.

Сучасний педагог вищої школи має спрямувати свою діяльність на формування наукового мислення, розвиток внутрішньої особистої потреби у постійному саморозвитку, самоосвіті впродовж усього життя. На актуальності даної проблеми наголошується і останніх документах щодо реформування освітньої галузі, зокрема в Законі України «Про вищу освіту» та Проєкті Концепції розвитку освіти України на період 2015-2025 років. Так, у законі зазначено (ст. 57, 58, 60), що науково-педагогічні працівники мають право і зобов'язані не рідше одного разу на п'ять років підвищувати професійний рівень, педагогічну майстерність, наукову кваліфікацію, результат якої враховується при обранні на посаду за конкурсом чи укладанні трудового договору [8]. Окреслюючи сучасні підходи до організації навчального процесу, у Проєкті Концепції розвитку освіти України на період 2015-2025 років зазначається на необхідності розробити до 2016 року сукупність принципово нових моделей підвищення професійної кваліфікації викладачів, що ґрунтується на поліваріантності схем організації та змісту навчання, просування кращих освітніх практик. Пропонується також запровадити комплекс заходів, спрямованих на заохочення академічної мобільності викладачів (міжнародної та внутрішньої), розширення практик творчих відпусток та стажування (в т.ч. за кордоном) [9].

Врахування нових вимог до вищої освіти в умовах реформування суспільства, критичний аналіз якості роботи педагогічних працівників вищих навчальних закладів обумовлюють необхідність нового підходу до організації, структури, змісту, форм і методів удосконалення педагогічної майстерності викладачів. Підвищення кваліфікації, стажування викладачів вищої школи покликані вирішувати проблему задоволення професійно-освітніх потреб викладачів різних навчальних закладів, яка пов'язана не тільки з поглибленням та оновленням знань з предмета, а, перш за все, з вирішенням конкретних питань науково-педагогічних працівників щодо оволодіння педагогічною майстерністю, навиками та вміннями управління, застосування педагогічних технологій. Багатоаспектність стажування (науковий, навчальний, культурний аспекти), зокрема за кордоном, могли б робити дану форму підвищення кваліфікації ефективною та дієвою у плані розвитку професійної складової діяльності

викладача вищої школи у контексті інтернаціоналізації, однією з цілей якої є підвищення якості освіти і досліджень за рахунок участі студентів і викладачів у міжнародному процесі обміну знаннями та практикою роботи [6]. Однак, практично єдиною можливою формою підвищення кваліфікації викладача вищої школи залишається стажування в інших вищих навчальних закладах. Але це стажування здебільшого носить формальний характер: викладач складає індивідуальний план стажування, затверджує його на відповідній кафедрі і отримує довідку, яка підтверджує виконання програми стажування в повному обсязі, а, отже, успішне підвищення кваліфікації. Фактично вагомим зрушень у фаховому або методичному рівні роботи даного викладача не відбулося. Особливо це підтверджується щодо більшості викладачів старшого покоління, які виховані на принципах заідеологізованої, авторитарної педагогіки і психологічно не здатні застосувати педагогічні інновації у своїй роботі [5, с. 113]. Можна також підвищувати кваліфікацію шляхом самоосвіти: самостійно здобувати нові фахові знання через опрацювання наукової літератури, підготовку публікацій та виступів на наукових конференціях, розробку методичного забезпечення дисциплін, які проводить викладач, а також удосконалювати знання, уміння і навички у галузі педагогіки вищої школи. Але самоосвіта не може замінити спеціально організоване підвищення кваліфікації, обов'язковою складовою якого є поглиблення психолого-педагогічної підготовки, ознайомлення з новими технологіями навчання, оволодіння методами і прийомами професійної педагогічної діяльності, підвищення рівня комп'ютерної грамотності та навичок роботи з Інтернетом. Тому вирішення проблеми організації підвищення кваліфікації викладачів вищої школи має відбутися на загальнодержавному рівні.

Окремі вищі навчальні заклади України з метою усунення дефіциту психолого-педагогічних знань у викладачів-професіоналів розробили власні програми навчання викладачів вищої школи. Так Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана ще у 2000 році запровадив підвищення кваліфікації для викладачів економічних дисциплін, головною метою якого було формування їх як інноваційно орієнтованих особистостей, здатних широко застосовувати новітні технології навчання, методи практичного моделювання та активні форми навчання (дискусії, презентації, робота у малих групах, «мозковий штурм», кейс-метод тощо) [5, с. 114]. Інші навчальні заклади практикують проведення курсів педагогічної майстерності як для молодих викладачів, так і для фахівців-практиків, які запрошуються для викладання окремих дисциплін навчального плану [7, с. 58].

В умовах трансформаційних процесів у вищій школі України вагомий прорив у рівні професійної роботи викладачів могли б забезпечити короткотермінові стажування науково-педагогічних працівників у європейських університетах. Таке стажування дало б корисний обмін науковими ідеями, дослідницькими методами, досвідом педагогічної роботи, а також сприяло б реалізації одного із базових принципів сучасної європейської освітньої політики – мобільності викладачів та студентів. Це збагачує індивідуальний досвід людини, дає можливість дізнатися більше про інші моделі створення та поширення знань, дозволяє їй розширити свої контакти та спілкування, удосконалити знання іноземної мови, тобто стати конкурентноздатнішою на ринку праці як фахівцю, досліднику, викладачу, працівнику. Мобільність сприяє тому, щоб освіта була відкрита для нових тенденцій, знання стали транснаціональним явищем, тому така форма підвищення кваліфікації як закордонне стажування є найбільш результативною та оптимальною щодо розвитку педагогічної майстерності викладача вищої школи в контексті інтернаціоналізації вищої освіти.

Висновки... На підставі теоретичного аналізу та практичного досвіду можна зробити висновок, що вдосконалення педагогічної майстерності викладача вищої школи повинно відбуватися шляхом системного підходу. Реалізація усіх компонентів забезпечить здійснення навчального процесу на високому науковому, методичному та організаційному рівні з врахуванням відповідних психолого-педагогічних аспектів. Творча співпраця та співробітництво педагога (викладача вищої школи) і його вихованців (студентів) сприятимуть креативному саморозвитку та самореалізації усіх учасників навчально-виховного процесу, в тому числі й удосконаленню фахової майстерності викладача в процесі професійної діяльності.

Одним із основних принципів сучасної вищої освіти є академічна мобільність викладачів та студентів як аспект інтернаціоналізації. Стажування, навчання та дослідницька робота викладачів вищих навчальних закладів, зокрема у закордонних вишах, збагачують індивідуальний досвід людини, надають можливість ознайомитися і практикувати різні моделі створення і поширення знань, дозволяють розширити мережу контактів і спілкування, поглибити знання іноземної мови. Це є один з концептуальних шляхів підвищення якісного рівня педагогічної діяльності в умовах реформування вищої школи України.

Використана література :

1. Бойко М. Удосконалення професійної майстерності викладача вищої школи в контексті вимог Болонського процесу /М. Бойко // Вісник Львівського університету. – Серія “Педагогіка”. – Вип. 25. – Ч.3. – Львів : Вид-во Львів. Ун-ту, 2009. – С.218-223.
2. Вахрушева Т.Ю. Інтерактивні технології навчання як засіб активізації навчально-пізнавальної діяльності /Т.Ю. Вахрушева // Нові технології навчання. – К. : НМЦВО, 2007. – Вип.47.– С.64-69.

3. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: підручник / С.С. Вітвицька. – [3-тє вид., випр. й доповн.]. – Житомир : «Поліграфічний центр», 2012. – 384 с.
4. Зязюн І.А. Педагогічна майстерність: підручник для вищих навч. закл. / І.А. Зязюн. – К. : «Вища школа», 2004. – 422 с.
5. Корольов Б. Шляхи відновлення системи підвищення кваліфікації викладачів вищої школи /Б. Корольов // Вища освіта України. – 2008. – № 4. – С.112- 115.
6. Красовська О.Ю. Інтернаціоналізація вищої освіти в умовах глобалізації світового освітнього простору /О.Ю. Красовська. [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe? ...
7. Левківський Б. Підвищення педагогічної майстерності викладачів вищих навчальних закладів /Б. Левківський // Вища школа. – 2005. – № 3. – С.55-58.
8. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 року №1556 – VII //Відомості Верховної Ради України, від 19.09.2014р. /№37-38/ стр.2716, ст.2004. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
9. Проект Концепції розвитку освіти України на період 2015-2025 років. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1390288033/1414672797/>
10. Проект Стратегії реформування вищої освіти в Україні до 2020 року. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1390288033/1415795124/>
11. Туркот Т.І. Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів /Т.І. Туркот. – К. : Кондор, 2011. – 628 с.
12. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. /М.М. Фіцула. – К. «Академвидав», 2006. – 352с. (Альма-матер).

Кляп М.И.

ПОВЫШЕНИЕ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО МАСТЕРСТВА ПРЕПОДАВАТЕЛЯ ВНЗ В КОНТЕКСТЕ ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИИ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ УКРАИНЫ

В статье рассматриваются особенности и способы формирования педагогического мастерства преподавателя высшего учебного заведения. Проанализированы основные направления усовершенствования профессионализма преподавателя с помощью повышения эффективности его компонентов. Подчеркнуто роль стажирования, в том числе заграничного, как способа повышения квалификации современного сотрудника высшей школы и реализации одного из основных принципов европейского образования – принципа мобильности преподавателей и студентов.

Ключевые слова: педагогическое мастерство, преподаватель высшей школы, компоненты педагогического мастерства, стажирование, академическая мобильность.

Клар М.

IMPROVING PEDAGOGICAL SKILLS OF UNIVERSITY LECTOR IN THE CONTEXT OF THE INTERNATIONALIZATION OF HIGHER EDUCATION IN UKRAINE

This article considers the features and ways of forming pedagogical skills of university lectors. Analyzed the definition of pedagogical skills in the works of different scientists. Considered structural components of pedagogical skills and their importance in forming that lector's skills.

Analyzed basic directions to increase teacher's skills by improving the efficiency of its components. Emphasized the role of internships, in particular abroad internships as a way to rise qualification of the university staff, and implementation one of the basic principles in European education - the principle of mobility of lectors and students.

Highlighted urgency of improving teaching skills of lectors in the context of the new Law of Ukraine "On Higher Education" project and a number of regulatory documents in regard to reform the educational sector of Ukraine.

Key words: pedagogical skill, university lector, teaching mastery components, internships, academic mobility.

Подано до редакції 15.03.2015.

УДК 37.018.

© 2015

Саюк В.І.

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНОГО ДОРАДНИЦТВА В УКРАЇНІ

У статті приділена увага проблемі становлення та розвитку педагогічного дорадництва в Україні. Зазначається, що педагогічне дорадництво необхідно розуміти, як надання кваліфікованим фахівцем (консультантом) у галузі освіти консультаційної послуги керівникам, педагогічним і науково-педагогічним працівникам закладів і установ освіти з питань їхньої професійної діяльності та розвитку, інформаційної підтримки, допомоги, виявлення й аналізу професійних проблем та напрацювання рекомендацій їхнього вирішення. Науково обґрунтовано, виокремлено й охарактеризовано чотири етапи становлення та розвитку педагогічного дорадництва в Україні. Запропоновано подальші дослідження спрямувати на розроблення та впровадження професійних методик підготовки педагогічних дорадників.

Ключові слова: педагогічне дорадництво, педагогічне консультування, етапи становлення педагогічного дорадництва, професійна підготовка дорадників.

Постановка проблеми у загальному вигляді... За останні роки суттєво зріс науковий інтерес до вивчення процесу становлення і розвитку педагогічного дорадництва в Україні, зумовлений інтеграцією вітчизняної системи освіти до європейського й світового освітнього просторів. Актуальність дослідження зумовлена посиленням особистісної орієнтації професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі освіти, їхній готовності кваліфіковано і майстерно виконувати свої професійні обов'язки, володіти сучасними теоретичними і